

АРХЕОЛОГІЯ
І ДАВНЯ ІСТОРІЯ
УКРАЇНИ
Випуск 4 (41)

2021
КИЇВ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ — ЗАСНОВАНИЙ У 2011 Р.

ВИДАЄТЬСЯ ЧОТИРИ РАЗИ НА РІК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

СИМОНЕНКО О. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний секретар

ГОРБАНЕНКО С. А., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

Відповідальний за випуск

КРЮТЧЕНКО О. О., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

ЧЛЕНИ РЕДКОЛЕГІЇ

БИРКЕ В., доктор археології, Інститут археології та історії мистецтв Академії наук Румунії

БОЛТРИК Ю. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

БРУЯКО І. В., доктор історичних наук, Одеський археологічний музей НАН України

БУЙСЬКИХ А. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ГОЛДЕН П., професор, Університет Ратгер, США

КУЛАКОВСЬКА Л. В., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

МОЦЯ О. П., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

ОТРОЩЕНКО В. В., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ПОЛІДОВИЧ Ю. Б., кандидат історичних наук, філіал Національного музею історії України — Скарбниці Національного музею історії України

ПОЛТОВИЧ-БОБАК М., професор, Жешувський університет, Польща

ПОТЕХІНА І. Д., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

САПОЖНИКОВ І. І., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

СКОРИЙ С. А., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

СОН Н. О., кандидат історичних наук, Інститут археології НАН України

СТЕПАНЧУК В. М., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ТЕРПИЛОВСЬКИЙ Р. В., доктор історичних наук, Київський національний університет

ТОЛОЧКО П. П., академік НАН України, Інститут археології НАН України

ФІАЛКО О. Є., доктор історичних наук, Інститут археології НАН України

ХАЗАНОВ А. М., професор, Університет Медісон — Вісконсін, США

ХОХОРОВСЬКА Я., професор, Ягеллонський університет, Польща

ЧАБАЙ В. П., член-кореспондент НАН України, Інститут археології НАН України

У ВИПУСКУ:

НАШ ЮВІЛЕЙ

СТАТТІ

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ
МАТЕРІАЛІВ

ОБРАЗ У СКІФІВ

АРХЕОЛОГІЯ І ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

ДИСКУСІЇ

ІСТОРІЯ НАУКИ

ХРОНІКА

АРХЕОЛОГІЯ І ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Науковий журнал з проблем археології та давньої історії

У журналі публікуються результати досліджень з археології та давньої історії України. Висвітлюються питання соціально-економічного розвитку та культурних зв'язків населення України у кам'яному та мідно-бронзовому віках, сторінки з історії киммерійців, скіфів та сарматів, матеріальна та духовна культура античних греків у Північному Причорномор'ї, етногенез та рання історія слов'ян, розвиток давньоруських міст і сіл, матеріальної культури середньовіччя і нового часу. Видаються нові археологічні матеріали, розвідки з історії археології та архівні джерела.

Для археологів, істориків, краєзнавців, учителів історії, студентів історичних факультетів, усіх, хто цікавиться давньою історією України.

The results of research on the archaeology and ancient history of Ukraine are published in the journal. The issues of social and economic development and cultural relations of the population of Ukraine in the Stone and Copper-Bronze Age, the pages of the history of the Cimmerians, Scythians and Sarmatians, material and spiritual culture of the Greeks in the Northern Pontic region, ethnogenesis and early history of the Slavs, development of the cities and villages of Ancient Rus, material culture of the Medieval and Modern periods are observed. New archaeological records, survey on history of archaeology and archival sources are being published.

This journal is intended for archaeologists, historians, regional specialists, teachers of history, students of historical departments and for anyone interested in the early history of Ukraine.

Засновник та видавець:

Інститут археології
Національної академії наук України

Свідоцтво про реєстрацію ЗМІ:

КВ № 17659-6509Р від 29.03.2011

Адреса редакції:

Україна, 04210, Київ 210, просп. Героїв Сталінграда, 12

Тел.: (+380-44) 418-61-02

Факс: (+380-44) 418-33-06

E-mail: secretaradiu@gmail.com

Офіційний сайт журналу:

<https://adiu.com.ua/index.php/journal>

Офіційна сторінка журналу:

Сайт «Спілка археологів України» [<http://www.vgosau.kiev.ua>] —

Бібліотека — Журнал «Археологія і давня історія України»

[<http://www.vgosau.kiev.ua/biblioteka/adiu>]

Затверджено до друку Вченою радою
Інституту археології НАН України
16.12.2021, протокол № 20.

Рисунки авторські

Надруковано в авторській редакції

Комп'ютерна верстка С. А. Горбаненка

Усі права застережено. Передрук можливий
зі згоди редакції та авторів статей

Виходить за інформаційної підтримки
Всеукраїнської громадської організації
«Спілка археологів України»

ISSN 2227-4952 (Print)
ISSN 2708-6143 (Online)

Усі матеріали рецензовано

© ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ, 2021

Підписано до друку 25.12.2021. Формат 60 × 84/8. Гарн. Century Schoolbook. Папір офс.
Друк офс. Ум.-друк. арк. 26,5. Обл.-вид. арк. 29,7. Тираж 50 екз. Зам.

Тираж видруковано ФОП О. О. Євенок, 10014, м. Житомир, вул. М. Бердичівська, 17А
тел.: 0412-422-106, email: bookovych@gmail.com

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції України
серія ДК № 3544 від 05.08.2009 р.

ЗМІСТ

НАШІ ЮВІЛЕЇ

Бессонова, С. С., Скорий, С. А. До ювілею В'ячеслава Юрійовича Мурзіна 5

СТАТТІ

Бурхардт, М. Соціальна стратифікація населення лівобережного лісостепу Подніпров'я класичного скіфського періоду (друга половина VI — IV/III ст. до н. е.)

Гречко, Д. С. Основні етапи історії населення Дніпровського Лісостепоного Лівобережжя середини VII — початку III ст. до н. е.

Трейстер, М. Ю. Античні імпорти в кочівницьких похованнях Нижнього Поволжя і Південного Приуралля кінця IV — першої третини III ст. до н. е.

Корж, А. А. Про можливий варіант інтерпретації укріплення біля села Великі Будки

ПУБЛІКАЦІЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ МАТЕРІАЛІВ

Могілов, О. Д., Панченко, К. І., Руденко, С. В. Курган раннього залізного віку біля Мотронинського городища 75

Дударев, С. Л., Бережна, В. А., Колкова, С. П. Нові знахідки дзеркал скіфського і сарматського часу з Закубання 92

Окatenко, В. М., Могілов, О. Д. Знахідки кістяних псалів доби раннього заліза на Харківщині 98

ОБРАЗ У СКІФІВ

Базарбаєва, Г. А., Джумабекова, Г. С. До вивчення сцен терзання в мистецтві носіїв пазирикської культури: за матеріалами берельського кургану 11 в Казахському Алтаї 107

CONTENTS

OUR ANNIVERSARIES

Bessonova, S. S., Skory, S. A. To the Viachelsav Murzin Anniversary 5

ARTICLES

Burghardt, M. Social Stratification of the Population of Forest-Steppe of the Dnieper Left-Bank Area during the Classical Scythian Period (the Second Half of 6th — 4th/3rd Century BC) 11

Grechko, D. S. The main Stages of the History of Population of Forest-Steppe of the Dnieper Left-Bank Area in the Mid-7th — Early 3rd Century BC 27

Treister, M. Yu. Mediterranean and North Pontic Greek Imports in the Nomadic Burials of the Lower Volga Region and Foothills of South Urals of the 4th — First Third of the 3rd Century BC 51

Korzh, A. A. On the Probable Version of Interpretation of the Fortification near Velyki Budky Village 68

PUBLICATION OF ARCHAEOLOGICAL MATERIALS

Mogylov, O. D., Panchenko, K. I., Rudenko, S. V. The Barrow of the Early Iron Age near Motronyn Hillfort 75

Dudarev, S. L., Berezhnaya, V. A., Kolkova, S. P. New Finds of the Mirrors of Scythian and Sarmatian Age From Transcuban Area 92

Okatenko, V. M., Mogilov, O. D. Findings of Bone Cheek-Pieces of the Early Iron Age in Kharkiv Region 98

THE IMAGE OF THE SCYTHIANS

Bazarbayeva, G. A., Jumabekova, G. S. On the Study of the Scenes of Torment in the Art of People of Pazyryk Culture Based on Materials from Kurgan 11 of the Berel Graveyard in the Kazakh Altay 107

- Бабенко, Л. І.* Амфора з Чортомлика та пектораль з Товстої Могили: загальне та особливе (історіографічний огляд і нові спостереження) **121** *Babenko, L. I.* Amphora from Chortomlyk Barrow and Pectoral from Tovsta Mohyla: the General and the Peculiar (Historiographical Overview and new Observations)
- Полідович, Ю. Б.* Оздоблення кінських вуздечок з кургану Товста Могила: пошук закономірностей **134** *Polidovych, Yu. B.* Horse Bridle Decorations from Tovsta Mohyla Kurgan: Searching for Regularities

АРХЕОЛОГІЯ І ПРИРОДНИЧІ НАУКИ

- Бондаренко, В. Л., Каравайко, Д. В.* Господарський уклад мешканців городища Ширяєве **151** *Bondarenko, V. L., Karavaiko, D. V.* The Household of the Inhabitants of Shyriaieve Hillfort
- Киркач, В. А.* Меч скіфського часу зі Слов'янська. Реставрація та опис **164** *Kyrkach, V. A.* Scythian sword from Sloviansk. Restoration and Description

ДИСКУСІЇ

- Ольговський, С. Я.* Кольорова металообробка і кочова культура Північного Причорномор'я киммерійського часу **170** *Olgovskiy, S. Ya.* Non-Ferrous Metalworking and Nomadic Culture of the North Pontic Region in Cimmerian Age
- Махортых, С. В.* Ранньоскіфські сагайдачні набори першої половини VI ст. до н. е. на півдні Східної Європи **176** *Makhortykh, S. V.* Early Scythian Quiver Sets of the First Half of the 6th Century BC in the South of Eastern Europe
- Гуцул, В. М.* Таранний бій і «сарматська посадка» — коментар до праці Олександра Симоненка «Сарматские всадники Северного Причерноморья» **187** *Hutsul, V. M.* Mounted Shock Combat and «Sarmatian Seat» — Report on the Oleksandr Symonenko's Boor «The Sarmatian Horsemen of North Pontic Region»

ІСТОРІЯ НАУКИ

- Фрунт, О. С.* До історії вивчення наверхів скіфського часу **199** *Frunt, O. S.* On the History of the Study of Scythian Pole-Tops
- Кузьмініч, С. В., Саєнко, В. М.* До вивчення наукової школи В. О. Городцова: листування О. І. Тереножкіна з вчителем **215** *Kuzminykh, S. V., Sayenko, V. M.* On the Study of Academic School of V. O. Gorodtsov: the Correspondence of O. I. Terenozhkin with his Teacher

ХРОНІКА

- Пам'яті Ігоря Олександровича Смирнова **227** In Memoriam of Igor Smirnov

ARCHAEOLOGY AND NATURAL SCIENCES

DISCUSSIONS

HISTORY OF SCIENCE

CHRONICLE
